

Захарова В.В., Гриценко А.С.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Г.А.,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Питання корупції та антикорупційної політики в Україні є актуальним не лише через високий рівень корупції, а й через важливість ефективної роботи державних інститутів під час війни та реформ. Незважаючи на повномасштабну війну, рівень корупції в Україні на даний момент демонструє певний прогрес завдяки роботі антикорупційних інституцій.

Корупція впливає на всі сфери життя суспільства — сповільнює економічний розвиток, підриває демократичні процеси та руйнує державні інституції, знецінює освіту та особисті досягнення, згубно впливає на моральні принципи в суспільстві [5]. Закон України про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки від 20.06.2022 передбачає понад 1000 заходів для зменшення рівня корупції та забезпечення доброчесності у 15 сферах [4]. Інформаційна система моніторингу реалізації державної антикорупційної політики забезпечує відображення ключової інформації про результати реалізації антикорупційної політики України, зокрема про стан та динаміку реалізації антикорупційних стратегій та державних антикорупційних програм, ухвалених на певний період [1].

Система антикорупційних органів складається із НАЗК (Національне агентство з питань запобігання корупції), САПу (Спеціалізована антикорупційна прокуратура), НАБУ (Національне антикорупційне бюро України) та Антикорупційного суду (він все ще в процесі створення, адже тільки нещодавно парламент визначився, які саме справи будуть туди передаватися). Також є ДБР (Державне бюро розслідувань), яке має стати українським аналогом ФБР та зокрема розслідувати корупцію в правоохоронних органах. Крім того, є низка інститутів, які створені як непрямі інструменти боротьби із корупцією – наприклад, система електронних закупівель ProZorro, портал відкритих даних державної влади e-data.gov.ua та місцеві портали відкритих даних на рівні області, міста, ОТГ, а також можливості слідкувати за діяльністю місцевих депутатів через відвідування сесій, запити чи перегляд сесій онлайн [6].

У 2023 році зареєстровано 13495 кримінальних правопорушень, обліковано – 10887, з них за повідомленнями викривачів - 32. У 2023 році надійшло та розглянуто 2 повідомлення про вчинення правопорушень працівниками підрозділів внутрішньої безпеки, з них: одне повідомлення розглянуто в рамках Закону України «Про звернення громадян», друге повідомлення – проведено службове розслідування [3]. За результатами перевірок працівники внутрішньої безпеки до відповідальності не притягувалися. З цієї інформації можна зробити висновок, що проблема корупції в нашій країні є дуже актуальною, і що навіть державні службовці часто прибігають до нехтування законів України. Державна антикорупційна політика не завжди ґрунтується на повних, об'єктивних та достовірних даних; зусилля різних органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості недостатньо скоординовані. Якщо розглядати ситуацію з боку громадян, У багатьох сферах суспільного життя застосування корупційних практик є зручнішим, оперативнішим, ефективнішим, а інколи і єдиним способом задоволення потреб

фізичних та юридичних осіб порівняно із задоволенням таких потреб у законний спосіб. Корупційні практики на побутовому рівні є уставленою нормою поведінки і не сприймаються як порушення моральних чи правових норм. З боку населення відсутній стійкий запит(вимога) до публічних осіб щодо дотримання ними визначених правил етичної поведінки та доброчесності.

Для зниження рівня корупції важливими є існування незалежних та сильних інституцій, зрозумілого законодавства, справедливої системи правосуддя, незалежних ЗМІ та активного громадянського суспільства. Також важливою є зміна ставлення суспільства до корупції та домінування таких цінностей як чесність, кооперація та взаємодопомога. Подолання корупції є еволюційним процесом, який можна прискорити через створення антикорупційних органів і спеціальних інструментів для підвищення прозорості та підзвітності держави. І навпаки — уповільнити через встановлення державою необґрунтованих обмежень для бізнесу, часту зміну політик та відсутність стратегічного бачення, непродуману кадрову політику тощо.

Є багато способів для того щоб зменшити показник корупції в державі, наприклад:

- Збільшити спроможність та провести об'єктивний конкурсний добір працівників НАБУ, прокурорів САП та суддів Вищого антикорупційного суду.
- Розпочати реформу судово-експертної служби, щоб забезпечити своєчасний і непохитний доступ до судово-експертних знань під час розслідувань корупційних злочинів на високому рівні.
- Усунути суперечності в кримінальному законодавстві та забезпечити розгляд кримінальних справ у розумні строки.

Одним із головних інструментів формування антикорупційної політики є розробка Антикорупційної стратегії – документа, який охоплює питання функціонування загальної системи запобігання корупції, визначає пріоритети запобігання корупції у конкретних секторах державного управління та приділяє значну увагу питанню відповідальності за корупцію, а також координації роботи із запобігання та протидії корупції всіх державних органів.

З часів Революції Гідності і початком великого реформування за 10 років Україна додала загалом 11 балів у дослідженні. Зростання навіть під час повномасштабної війни в Індексі сприйняття корупції–2023 стало можливе завдяки активній роботі антикорупційних та інших державних органів. 36 балів зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index — CPI) за 2023 рік, і тепер наша країна посідає 104 місце поміж 180 країн [2]. Україна продемонструвала непоганий результат цього року і прогресивну динаміку за 10 років. Зараз ми вже доросли до показників країн-кандидаток в ЄС. Факт другий — ми розбудували антикорупційну екосистему з нуля і вже маємо реальні вигоди за топкорупцію, але нам все ще треба дуже багато працювати, щоб наздогнати показники країн ЄС.

Список використаних джерел:

1. Антикорупційна стратегія. НАЗК | Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/antykoriupcijsna-strategiya/>

2. Індекс сприйняття корупції у світі - 2023. Індекс сприйняття корупції у світі - 2023. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org>

3. Статистична інформація про результати роботи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції та інших державних органів. *ІСМ* *ДАП.*

URL: <https://dap.nazk.gov.ua/kpi/info/1/#:~:text=Y%202023%20році%20зарєєстровано%2013495,Повідомлено%20про%20підозру%20-%205481%20особу.>

4. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки. Закон України; Стратегія від 20.06.2022 № 2322-IX Офіційний вебпортал парламенту України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n93>

5. Що таке корупція та якою вона буває?. Що таке корупція та якою вона буває?. URL: <https://lisproekt.gov.ua/zapobigannja-korupciji/subjektam-deklaruvannja-vo-ukrderzhlisproekt/shcho-take-korupcija-ta-jakoju-vona-buvaje/shcho-take-korupcija-ta-jakoju-vona-buvaje>

6. Чому боротьба з корупцією в Україні відбувається так повільно?. Київ School of Economics. URL: <https://kse.ua/ua/community/stories/chomu-borotba-z-koruptsiyeyu-v-ukrayini-vidbuvayetsya-tak-povilno/>